

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia ja Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia  
Muusikapedagoogika õppekava

Erko Niit

**MUUSIKALOO ÕPETAJATE ARVAMUSED MUUSIKALOO  
ÕPETAMISEST HUVIHARIDUSKOOTIDES**

Magistritöö

Juhendaja: Kadri Steinbach (MA)

Kaitsmisele lubatud.....

Juhendaja: Marvi Remmik (PhD)

Kaitsmisele lubatud.....

Tallinn/Viljandi 2016

## Resümees

Käesolev magistriröö keskendub huvihariduskoolide muusikaloo õpetajatele ning töö eesmärgiks on välja selgitada, millised on muusikaloo õpetajate arusaamad ja arvamused muusikaloo õpetamisest huvihariduskoolides.

Käesoleva uurimuse probleem seisneb asjaolus, et muusikaloo õpetamine on traditsiooniliselt tegelenud klassikalise muusikaloo õpetamisega - sealhulgas suurte heliloojate ja nende tähtteostega. Tänapäeval ei ole aga selline pilt muusikaelust kuigi terviklik. Eesti muusikakoolides on tekkimas kriis, mis väljendub muusikaloo õpetamisest loobumises, sest õpilased ei huvitu enam muusikaloost. Uurimisprobleem on sõnastatud küsimusena: kuidas kujundab muusikaloo õpetajate arusaamu ja arvamusi muusikaloo õpetamise kriis 21. sajandil?

Uurimistulemusteni jõudmiseks kasutati uurimismeetodina ankeetküsitlust. Saadud tulemused kaardistati ja analüüsiti. Uurimuse käigus jõuti teadustöö eesmärgini ning uurimisküsimustele anti vastused. Üldiselt jagunevad vastanud kahte suurde gruppi – ühed soovivad ennast muusikaloo õpetamise alasel täiendada ning tunnevad huvi erinevate muusikalugude muusikakooli ainekavadesse lisamise vastu ja teised, kes ei näe hetkel probleemi ning ei pea muudatuste tegemist vajalikuks. Muusikaloo õpetamisel käsitletakse valdavalt klassikalise muusika lugu, kuid ollakse avatud ka teiste muusikalugude õpetamisele. Valdav enamus on seisukohal, et muusikaloo õpetamine on jäänud pidama vanadesse mudelitesse, samas soovivad nad siiski ennast täiendada - eesmärgiks muuta muusikaloo õpetamine kvaliteetsemaks.

## **Abstract**

This master's thesis focuses on the teachers of music history in the music schools and their opinions and understandings of teaching music history in music schools today.

This master's thesis contains a problem that the tradition of teaching music history has been mainly connected with teaching classical music – it's most important composers and their main compositions. In nowadays that kind of approach to teaching music history is not holistic. The crisis of music history teaching in Estonia have lead to the circumstances of music history being left out from the curriculum because of the fact, that music history lesson is uninteresting for the students.

An online written questionnaire was the main research method used. The results were recorded and analyzed. The research objective was met and the main research question was answered. Overall music history teachers divide into two main groups - the ones who want to educate themselves and see other music histories besides classical music history taught and integrated in the context of music schools curriculum. And the ones who do not see any reason to change something in todays music history teaching. The predominant part of the music history teachers are in a position, that the teaching of music history is stuck in old teaching methods and some changes still has to be made to make music history teaching more attractive to students.

# SISUKORD

<b>SISSEJUHATUS.....</b>	<b>5</b>
<b>1. MUUSIKALOO KÄSITLEMISEST .....</b>	<b>8</b>
1.1. MUUSIKALUGUDE TRADITSIOONID .....	9
1.2. MUUSIKALOO KIRJANDUSE LIIGID .....	10
<b>2. MUUSIKALOO ÕPETAMISEST EESTIS .....</b>	<b>11</b>
2.1. MUUSIKALOO ÕPETAMISEST ÜLDHARIDUSKOOLOIDES .....	12
2.2. MUUSIKALOO ÕPETAMISEST HUVIHARIDUSKOOLOIDES .....	13
2.3. RÜTMI- JA PÄRIMUSMUUSIKALOO ÕPETAMISEST .....	15
2.4. MUUSIKALOO ÕPETAJATE ÕPETAMISEST.....	17
<b>3. METOODIKA .....</b>	<b>18</b>
3.1. VALIM .....	18
3.2. ANDMETE KOGUMINE .....	21
3.3. ANDMETE ANALÜÜS .....	21
<b>4. TULEMUSED JA ANALÜÜS.....</b>	<b>22</b>
4.1. MUUSIKALOO ÕPETAJATE ARUSAAMAD.....	22
4.2. MUUSIKALOO ÕPETAJATE ETTEPANEKUD .....	30
<b>KOKKUVÕTE.....</b>	<b>33</b>
<b>KASUTATUD KIRJANDUS.....</b>	<b>36</b>
<b>LISAD KÜSIMUSTIK.....</b>	<b>40</b>

## SISSEJUHATUS

Muusikaloo õpetamine Eestis ulatub tagasi vabariigiaegse konservatooriumi aegadesse, kui puudusid helikandjad ja muusikalooalane kirjandus - polnud isegi muusikateaduste eriala. Puudus institutsiooniline alus ja järjepidev akadeemiline traditsioon muusikaloo uurimisel. Esmakordselt avati muusikateaduste eriala Tallinna Riiklikus Konservatooriumis aastal 1945 (Tallinna Konservatoorium..., 2012). Tänapäeval saab muusikateadust õppida Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias, mis on muusikale ja teatritele spetsialiseerunud avalik-õiguslik ülikool (Ülikoolist..., 2015).

Muusikalugu on traditsiooniliselt tegelenud suurte heliloojate, nende tähtteoste ning kunstmuusika absoluutse koorekihiga. Tänapäeval pole selline pilt muusikaelust kuigi terviklik ning on küsitav ka kunstmuusika enese seisukohalt, mis on ilma jäetud tema kontekstist. Seepärast on muusikaloo uurijad hakanud suuremat huvi tundma ka varem ebaoluliseks arvatud muusika ja üldse muusikalise olustiku vastu. Järjest selgemalt teadvustatakse endale, et igal ajal on olnud palju erinevaid „muusikaid“, ühiskonna igal kihil ja rühmal oma - need aga on omavahel põnevas koostoimes (Muusikalugu..., 2014). Sellest tulenevalt on ka muusikakoolides tekkinud olukord, kus pilliõpetuse ja muusikateooria õpetamine uueneb, kuid muusikaloo õpetamine on jäänud kinni vanadesse mõttemudelitesse - seda nii aine sisu kui ka selle edasiandmise poolest. See omakorda on viinud muusikaloo õppeaine kriisi - lapsed ei huvitu sellest, aine ei seostu õppekava teiste ainetega ning aine ei seostu ka laste igapäevase muusikakuulamise ja -praktiseerimisega (Kas XXI..., 2014). Kooli muusikaõpetus võiks anda mõistelise raamistikku, sõnad ja keele, millega muusikast mõelda ning kirjutada. Selle keele omandamine on aga muusikast lahus ja keeruline – see väide peaks kõlama lausa triviaalsusena, aga paraku tihtipeale sõnad ja muusika ei leia mõtlemises vajalikke seoseid. Seega muusikaloo õpetaja ükski pingutus seostamaks muusikat kirjeldavaid sõnu igapäevaeluga (näiteks harmoonia, dissonants, pooltoon jt) ning elava muusikalise kogemusega ei ole liiast. Arvestades nende mõistete iseloomu, on küll ka oluline osata neid defineerida, aga veel kaugelt tähtsam on

taibata nende seoseid muusikastiilidega ja konkreetsete heliteostega (Muusikaloo..., 2016).

Kriis muusikaloo õpetamises Eesti muusikakoolides väljendub ka veel selles, et mitmed muusikakoolid kas loobuvad või on juba loobunud selle aine õpetamisest ja muusikalugu on jäämas vaid üldhariduskooli õppekavva (Kas XXI..., 2014). Põhikooli- ja gümnaasiumi riiklik õppekava (edaspidi PGRÕK) suunab õpetajaid õpetama üsna laia amplituudiga - üldhariduskoolis õpetatakse maailmamuusikat, jazz- ja rütmimuusikat ning klassikalist muusikalugu. Pea sama laia amplituudiga käsitletakse muusikalugu ka huvihariduskoolides ja muusikakoolides, kuhu on kaasatud ka pilliõpe (Kohaliku omavalitsuse..., 1999). Mitmed muusikaloo õpetajad on paraku seda meelt, et muu muusikaga võiks tegeleda üldhariduskoolis ning muusikakooli kanda jäägu klassikalise muusika traditsiooniline käsitlemine, lähtudes üldajaloos viimastel sajanditel välja kujunenud kronoloogilisest käsitlusviisist (Muusikaloo arutelupäev..., 2014).

Varasemalt on huvihariduskoolides õpetatud klassikalise muusika lugu kõigile muusikakoolis käijatele sõltumata osakonnast, kus õpiti. Seega klassikalist muusikat õppivad noored saavad toetust oma erialaõpingutele ka muusikaloo tunnist, kui rütm- ja pärimusmuusikat õppivad õpilased jäävad sellest ilma (Kohaliku omavalitsuse..., 2005). Viljandi Muusikakool on aastast 2013 rakendanud uut muusikaloo õpetamise meetodit, millega on ühinenud ka Pärnu Muusikakool. Varasemalt on kasutusel olnud muusikaloo õpetamise süsteem, kus klassikalise muusikaloo õpetamine toimus neljandast kuni seitsmenda klassini. Viljandi ja Pärnu muusikakoolides on varasemalt õpetatud vaid klassikalise muusika lugu – nüüdseks on selle kõrvale hakatud õpetama ka teisi muusikalugusid. Varasema nelja aasta asemel õpetatakse kolm aastat klassikalise muusika lugu (mis hõlmab ka Eesti muusika lugu) ja viimasel aastal, seitsmendas klassis õpitakse rütmimuusikalugu (ülevahtlikult jazzmuusika-, maailmamuusika- ja pärimusmuusikalugu). Olles sellist muusikaloo õpetamist rakendanud kolmel aastal Pärnu Muusikakoolis ja ühel aastal Viljandi muusikakoolis, olen märganud õpilastes soovi rohkem teadmisi omandada ja ennast arendada nendes muusikastiilides, mis neid ümbritseb valdava osa ajast. Õpilaste võimalused erinevates stiilides muusikaga suhestuda on märgatavalt avardunud. Muusika on sageli noorte identiteedimarker, mis võib määrata nende (virtuaalse) gruppikuuluvuse ning iga soovija saab lugusid teha või esitada ka ilma noodikirja- või pillimänguoskuseta. Teave, sh muusikalooline info, on vaid hiirekliki kaugusel (Missioon juhtida..., 2015). Toetudes Siitanile (2014) on maailm meie ümber muutunud - muusikat ja lugusid on palju,

ent muusikahariduses ollakse praegu üsna rangelt kinni kirjutatud muusikaloos - ehk siis selles, mida oleme harjunud muusikalooks pidama (Kas XXI..., 2014).

Käesoleva uurimistöö **eesmärgiks** on välja selgitada, millised on muusikaloo õpetajate arusaamad ja arvamused muusikaloo õpetamisest huvihariduskoolides.

Töö **uurimisprobleemina** on tõstatatud küsimus – kuidas kujundab muusikaloo õpetajate arusaamu ja arvamusi muusikaloo õpetamise kriis 21. sajandil?

Tuginedes uurimuse eesmärgile otsitakse vastuseid alljärgnevatele uurimisküsimustele:

1. Millised on muusikaajaloo õpetajate arvamused ja arusaamad muusikaajaloo õpetamisest huvihariduskoolides 21. sajandil?
2. Milliseid teemasid ning ajaperioode käsitlevad muusikaloo õpetajad huvihariduskoolides?
3. Kas ja kuidas tunnevad muusikaloo õpetajad vajadust aine käsitlust huvihariduskoolides muuta?

Töö teoreetilises osas avatakse järgnevad teemavaldkonnad: muusikaloo õpetamine üldharidus- ja huvihariduskoolides, rütmimuusika- ja pärimusmuusikaloo õpetamine ja muusikaloo õpetajate õpetamine. Püstitatud eesmärgini jõudmiseks ja põhiprobleemi lahendamiseks teostatakse lähtuvalt Eesti Muusikakoolide Liitu kuuluvate muusikakoolide muusikaloo õpetajatele koostatud ankeetküsimustike tulemustest analüüs. Esitatakse uurimistulemused ja nende põhjal tehtud järeldused.

## 1. MUUSIKALOO KÄSITLEMISEST

Muusikaloo käsitlemine on muusikaõpetusest ainult üks ja vahest isegi mitte tähtsaim osa. Millised aga on need küsimused, mida täna muusikast rääkides esitada? (Muusikaloo käsitlemisest..., 2016). Muusikalugu uurib muusikat ja tema muutumist ajas. Tänapäevaks on tegu väga mitmekülgse teadusharuga, mille fookusesse võib tõusta kõige erinevam muusika väga kaugest või ka kõige lähedasemast ajast. Traditsiooniliselt on muusikalugu tegelema suurte heliloojate ja nende tähtteostega ning käsitlenud kunstmuusika absoluutset koorekihti. Selline pilt muusikaelust pole aga terviklik ning on küsitav ka kunstmuusika enese seisukohalt, mis on ilma jäetud tema kontekstist. Seepärast on muusikalugu hakanud suuremat huvi tundma ka varem ebaoluliseks arvatud muusika ja üldse muusikalise olustiku vastu. Järjest selgemalt teadvustatakse, et igal ajal on olnud palju erinevaid „muusikaid“, ühiskonna igal kihil ja rühmal oma ning need omakorda on omavahel põnevas koostoimes (Eesti Muusikateaduste..., 2014). Sellest tulenevalt on mõjutatud ka muusikaloo õpetajate soov ja vajadus moodustada jutustus muusikaloost, mis mahuks mingitesse raamidesse, igasuguse loo lõpp-tulemust, olgu tegemist lühikese loenguga või pikemaajalise ülevaatekäsitlemise koostamisega. Ei ole oluline, kui pikk on loengukursus või mitu köidet on raamatul - ikkagi on tulnud teha nende koostamisel raskeid valikuid ning vahel muutuvad isegi uurija huvid. On öeldud, et iga põlvkond peab kogu ajaloo enda jaoks uuesti kirjutama (Lippus, 2004).

Muusika, nagu kõik teisedki kunstid, on inimese loomulik eneseväljendusvahend ning kindlasti ei eksita, kui öeldakse, et nii kaua, kui maal on elanud mõtleja ja kõnelev inimene, on ta end väljendanud ka muusikaliselt. Muusika on rituaalse suhtlemise keel ja muudab ka inimestevahelise suhtlemise omamoodi rituaaliks, sest selles mitte üksnes ei väljendata, vaid ka avastatakse ennast, tajutakse oma sügavam olemust ja käitumise põhjust, oma kohta teiste inimeste seas ja universumis (Siitan, 1998). Kui õpilased saavad teada rohkem helilooja elust ja sellest ajast, millal see muusika on kirjutatud või ajaloolistest sündmustest, mis mõjutasid selle teose kirjutamist, on neil võimalik muusikast oluliselt rohkem aru saada (Bauer, 2014). Esteetika eesmärgid ja kohustused defineerivad jätkuvalt

seda, kuidas ja mida muusika ajaloo õpitakse (Botstein, 2011).

## 1.1. Muusikalugude traditsioonid

Lippus (2004) jagab muusikalugude traditsioonid läbi kahe sajandi erinevatesse alagruppidesse - muusikalood ja suurmeeste ajastud, kus olid olulised vaid üksikud suurnimed, kes esindasid kindlaid žanre või teoseid (Beethoven ja sümfoonia, Palestrina ja renessanss, Gluck ja ooper).

Meistriteos ja stiiliajalugu – suurmeeste roll oli küll oluline, kuid vaatlusekeskne punkt liikus heliloojalt teosele.

Struktuuriajalugu ja retseptisioonijalugu – Carl Dahlhausi (1928-1989) vaadetenä on levinud sotsiaaljaloo ühiskonnakesksus, stiiliajaloo teosekesksus ja huvimuusikat ümbritsevate ideede kokkusulutamise – muusika käsitlemine läbi ühiskonna struktuuride. Retseptisiooniloo fookuseks on kõik see, mis toimub helilooja poolt kirjutatud teosega peale seda, kui seda on valmis kujul esitatud – kriitika, interpreteerimine, teiste heliloojate loomingus kajastamine (Dahlhaus, 1989).

“Uus muusikateadus” või postmodernism – valdavalt Joseph Kermani (1985) tõlgendusele põhinev mõtlemine, et teaduslik ja täpne uurimistöö, mis väldib subjektiivsust ja tõlgendamisi, ei saa kunagi kõike uuritud. Uue muusikateaduse ehk postmodernistliku muusikateaduse eesmärgiks on uurida muusikat üldiselt ja proovida leida alternatiivseid uurimisviise positivistlikule lähenemisele.

Periodiseerimine muusikaloos – periodiseerimine on üks levinumaid käsitlusi praeguses muusikaloos. Seda kasutatakse nii ajamääratluste tegemisel, helilooja elukohtade järgi kui heliloojate muusika periodiseerimisel (varane, küps ja hiline) (Lippus, 2004).

Dahlhausi (1989) kolmeosaline mudel koosneb muusikast - teosed, muusikaliigid ja kompositsioonitehnikad ning sotsiaalsed suhted – muusikaelu erinevad institutsioonid ja muusika funktsioneerimine ning ideed ehk muusikast mõtlemine ja muusika koht maailmapildis.

Läbi nende viie põhilise käsitluse on võimalik saada muusikaloost suhteliselt terviklik pilt – ent see ei saa olema kunagi täielik, kui mõelda ajaloo pidevale muutumisele.

## 1.2. Muusikaloo kirjanduse liigid

Muusikalugu tegeleb traditsiooniliselt muusikaliste tekstidega – heliteostega, mis (koos nende autoritega) on peamisteks „faktideks” ja „sündmusteks” selles loos. Tänapäevaste muusikateadust on siiski veel enam hakanud huvitama erinevad kontekstid – seosed teiste kultuuritekstidega ning ajastu üldiste mõtteviiside, väärtuste ja ideedemaailmaga, samuti ühiskondlike struktuuridega (Muusikaloo..., 2016).

Lippus (2004) on jaganud ka muusikalookirjanduse liigid viiete alagruppi. Esimesena saab välja tuua üsna kitsal teemal läbi viidud uurimused, kuid mis proovivad läheneda antud teemale uuest vaatenurgast. Nende eesmärgiks on saada vastava teema kohta võimalikult palju informatsiooni, et teema mõneks ajaks ammendada.

Teiseks suured muusikalood ehk suured ja mahukad projektid, kus iga vastava eriala uurija annab oma valdkonnast täpse ülevaate. Kõigele sellele eelneb palju arutelusid, mille käigus erinevad uurijad proovivad oma seisukohti ja käsitlusi ühtlustada - see omab rohkelt objektiivsust, aga kaotab isikupära.

Kolmandaks rahvuslikud ja piirkondlikud muusikalood, mida nimetatakse üldmuusikalugude paralleelideks, kuid toetuvad siiski uurimustele, luues ülevaatliku jutustuse vastavast teemast - näiteks riiklik muusikalugu (Soome, Rootsi, Läti) või muu regionaalne muusikalugu (Põhjamaad, Baltimaad). Regionaalsete muusikalugude puhul eksisteerib eraldi riikidel küll oma lugu, kuid nad on suuresti mõjutatud ka üksteise ajaloost ja seetõttu omavad sellised muusikalood olulist rolli kogu rahvusliku loo kirjutamisel.

Neljandaks elulooraamatud ja raamatud suurtest muusikutest – bibliograafia on üks vanemaid žanre muusikaloolises kirjanduses, kuid on vahel liigselt ilukirjanduslik ja romaanilik. Nende olulisus seisneb inimeste soovis mõista teost ja interpreedi loomingut, kuna oluline on nii uuritava helilooja kui ka eluloo kirjutaja.

Ja viiendaks rahvaraamatud ja õpikud, mida loevad ja millest saavad aru enamus inimesi (Lippus, 2004).

## 2. MUUSIKALOO ÕPETAMISEST EESTIS

*“Iga rahva vaimsete võimete ja saavutuste väljendajaks on tema kultuur. See on rahva vaimne pale, selle vaimse loomingu varamu”* (Aavik, 1965, lk 11).

Kohaliku muusikakooli muusikaloo traditsiooni kujunemisel on olulist rolli mänginud Peeter Ramuli ja Toomas Siitani õpikud. Peale Ramuli surma oli Tallinnas õppejõuks August Topman, kuid tema tegevusalad jäid pigem praktilise muusika valdkonda. Järgmise põlvkonna õppejõuks ja muusikast mõtlejaks sai Karl Leichter, kuid keerulise aja tõttu jäid tema teadmised vaid märkmetesse ja loengukonspektidesse. Trükki jõudis vaid raamat “Kaasaja muusika”, mis algab mitmehäälse muusika tekkega ja lõpeb 20-nda sajandiga. Veel on kirjutanud õppematerjale kultuuriülikoolidele ja muusikakoolidele Johannes Jürisson (Lippus, 2004).

Lippus (2004) väidab, et kirjutada üks ja õige muusikalugu on võimalik ainult range tsensuuri kaasabil ja siin oli nõukogude korrast abi ka pahupidiselt, kuna see aitas paigas hoida eelmiste aastakümnete rahvuslikke väärtusi. Eesti muusikaajaloo kirjapanemine nii, et ühtviisi põnevalt oleks kajastatud kõikide sajandite muusikaelu, on keeruline ettevõtmine. Kaarlep'i (2007) sõnul on Eesti muusikaloo kirjapanemine võimatu ning ükski õpik ei saa olla lõplik, kogu meie ajalugu on pidevas uuenemises, iga uus hetk on osa tulevase “aja loost”. Selle ajaga on muusikas muutunud ja tekkinud juurde palju erinevaid stiile ja meetodikaid, kuidas muusikat kuulata ja definitsioone sellest, mis see muusika üldse on.

Muusikaajaloo õpetamine ei olnud vabariigiaegses konservatooriumis just heal järjel (heliplaatide ja kirjanduse puudus) ja muusikateaduse eriala ei eksisteerinudki (avati Tallinna Riiklikus Konservatooriumis 1945. a), mistõttu puudus ka institutsiooniline alus ja järjepidev akadeemiline traditsioon muusikaajaloo uurimisel ja see valdkond sisenes nõukogude süsteemi üsna nõrgana. Olles konservatooriumi õppekavades üks väheseid loengulisi ja ühtlasi ajaloolisi distsipliine, sattus muusikalugu seda suurema ideoloogilise surve alla. Õpetatavatest kursustest pärssis antud periood kahtlemata enim just Eesti

muusikaloo õpetamist. Erialade poolelt vaadatuna muusikateaduse ja tõenäoliselt ka kompositsiooni õpetamist (Tallinna Konservatooriumi..., 2012).

Mis puudutab rahvamuusikat, siis Eestil pole oma rahvamuusika ajalugu ja ka euroopaväliste muusikakultuuride ajalooline käsitlemine pole eriti levinud seetõttu, et sõjaeelses konservatooriumis olid muusikalugu ja esteetika suhteliselt väikese mahuga ained ning muusikateadust erialana ei õpetatudki (Lippus, 2004; 2011). Teisalt kuulus teatavasti rahvamuusikale (pigemini küll pseudolikule rahvamuusikale) nõukogude ideoloogias auväärne koht. Rahvamuusika kuulus ühe osana muusikaajaloo programmi, mis ühest küljest tähendas, et seda tuli konservatooriumi raames ka uurida ja koguda (nõuti spetsiaalse folkloorikabineti olemasolu), teisalt loodi spetsiaalsed õppekavad rahvapillide ja -muusika õpetamiseks. Viimaste olemasolu nägid ette üleliidulised muusikakõrgkoolidele mõeldud nn raamõppekavad (Tallinna Konservatooriumi..., 2012). Lippuse (2004) väide, et Eestil pole oma rahvamuusika-/pärimusmuusikalugu on tinglik ning pigem on mõeldud seda, et meie muusikalugu oli sel ajal segunenud nõukogude ideoloogiaga. Praegu mõistetakse pärimusmuusika all 20. sajandil suulisel ja kuuldelisel teel maarahva seas kujunenud etniliste tunnustega muusikat. Samuti peetakse pärimusmuusikaks ka vastavate lugude arranžeringuid, edasiarendusi ja pärimuslike stiile kasutatavat autoriloomingut (Kohaliku omavalitsuse..., 2005; Folklore..., 2016).

## **2.1. Muusikaloo õpetamisest üldhariduskoolides**

Üldhariduskoolis eksisteeriva muusikaõpetuse põhialuseks on PGRÕK, mis sätestab muusikatundides õpetatavad suunad, teemad ja materjalid. Kuna materjali rohkusest tingitult ei ole võimalik kogu materjali õpilastele edastada, on õpetajatele antud õigus teha õpetatavas materjalis valikuid. Muusikaõpetusel on oluline roll õpilase tundemaailma rikastamisel ja tasakaalustatud isiksuse arendamisel, muusikakultuurilise aluse rajamisel ning tervikliku maailmapildi kujunemisel, sotsiaal-kultuuriliste hinnangukriteeriumide ja muusikalise maitse kujundamisel. Muusikaõpetaja ülesandeks on õpetada õpilastele muusikat võimalikult mitmekesiselt vastu võtma, seda väärtustama ja ennast selles loovalt väljendama (Põhikooli ja Gümnaasiumi..., 2011). Ka PGRÕK on äratanud uurijates tähelepanu ning laiemalt on muusikaalaselt uuritud kitarriõppe rakendamist põhikooli kolmandas astmes RÕKi kohaselt (Lohu, 2011). Põhikooli 4.–6. klassis õpitakse tundma

erinevaid instrumente ja nende tämbreid, meetrumit ja rütmivorme, helistikke kuni kahe võtmemärgini, dünaamika- ja agoogika märke, kooriliike jne. 7.-9. klassis arendatakse iseseisvat mõtlemist muusikas ja rakendatakse improvisatsiooni pillimängus, soosides sealjuures oma muusikaliste kompositsioonide loomist. Õpitakse erinevate rahvaste muusikat, tutvutakse erinevate orkestrikoosseisudega, mitmehäälsusega, muusikaliste žanrite ja vormidega, sealhulgas ka populaarmuusika stiilidega. Gümnaasiumi õpilane tunneb muusikalooalaselt erinevaid stiile ja kõlastruktuure, integreerib seda kultuuriloosse ning väärtustab maailma ja Eesti muusikapärandit. Muusikaliste ajastute poolest on õppekavas sees muusika teke ja olemus - keskaeg, renessanss, barokk, klassitsism, romantism, impressionism, postmodernism, 20. sajandi muusika ning Eesti muusika jne. Sealhulgas ka erinevate stiilide olulisimad heliloojad, vormid ja muu (Põhikooli ja Gümnaasiumi..., 2011; Kaarlep, 2007; Siitan, 1999; Garšnek, 2004).

Sellest tulenevalt tekib küsimus, et kas huvihariduskoolides on muusikaloo õpetamine üldse vajalik, kuna PGRÕKi kohaselt on üldhariduskooli muusikatundides käsitletav muusikaloo maht piisav. Sarnast mõtteviisi käsitleti ka muusikaloo arutelupäeval Viljandis, kus muusikakoolide ja huvihariduskoolide muusikaloo õpetajad ei pidanud jazzmuusika ja rütmimuusika õpetamist enda koolides vajalikuks, kuna seda tehakse juba üldhariduskoolides (Kas XXI..., 2014). Selline arvamus aga ei ole teemakohane, kuna üldhariduskooli muusikatundides käsitletakse kogu muusikalugu, kaasaarvatud klassikalise muusika ning Eesti muusikalugu. See aga püstitab veelgi olulisema küsimuse - kas ja mida õpetada?

## **2.2. Muusikaloo õpetamisest huvihariduskoolides**

*“Huvikool on haridusasutus, mis tegutseb noorsootöö valdkonnas ning loob huvihariduse omandamise ja isiksuse mitmekülgse arengu, sealhulgas oma keele ja kultuuri viljelemise võimalused huvihariduse erinevates valdkondades”* (Riigiteataja, 2011).

Eestis leidis aset laste ja noorte muusikahariduse ulatuslikum geograafiline laienemine 1940. ja 1950. aastatel, kui tollases ENSV-s loodi lastemuusikakoolide võrgustik ja enamik tänaseni toimivatest maakonnakeskustes asuvatest kohalikule omavalitsusele kuuluvatest muusikakoolidest on pärit just sellest ajaperioodist (Pihlak, 2011).

Muusikakooli tegevus lähtub enamasti kohaliku omavalitsuse huvialakooli/muusika- ja kunstikooli üleriigilisest õppekavast, oma huvikooli seadusest ja muudest õigusaktidest, sealhulgas ka vastava linna arengudokumentide menetlemise korrast (Pärnu Muusikakool..., 2016; Riigiteataja, 2011). Selliselt, nagu reguleerib üldhariduskooli PGRÕK, on muusikakoolide seaduslikuks aluseks huvikooli seadus. Muusikakoolide õiguseks ja kohustuseks on huvikooli seaduse alusel luua oma õppekorralduseeskiri ja õppekava (Pärnu Muusikakool..., 2016). Selle alusel on huvihariduskoolidel ja muusikakoolidel koostöös omavalitsusega õigus suunata vastava kooli tegevust ning iga kooli enda huvi ja võimalus soovi korral viia sisse muutusi nii pilliõppes kui ka muusikaloo õpetamises.

Muusikakoolides on tekkinud olukord, kus pilliõpetus ja muusikateooria õpetamine uueneb, kuid muusikaloo õpetamine on jäänud kinni vanadesse mudelitesse - seda nii aine sisu kui ka selle edasiandmise poolest, mistõttu lapsed ei huvitu sellest, aine ei seostu õppekava teiste ainetega ning ei seostu ka laste igapäevase muusikakuulamise ja praktiseerimisega (Kas XXI..., 2014). Meedias käib arutelu muusikalise hierarhia üle, kus “süva” ehk “kõrg” ja “mitte-süva” ehk “madal” on vastandatud, kuigi muusika oma olemuselt on ühtne ja ennast täiendav tervik, kus igal ühel on täita oma roll (Arujärv, 2013). Samuti on stiilinimetused nagu klassikaline, folk- või popmuusika tõenäoliselt tavakeeles kasutusel ka edaspidi, kuid selleks, et oleks muusika rolli võimalik ühiskonnas, kultuuris ja majanduses terviklikult mõista, on vaja näha sellest pinnapealsusest sügavamale (Sillamaa, 2015).

Kooli muusikaõpetus peab andma mõistelise raamistiku, sõnad ja keele, milles muusikast mõelda. Selle keele omandamine ei saa käia lahus muusikast, aga paraku tihtipeale sõnad ja muusika ei leia mõtlemises vajalikke seoseid. Seega muusikaloo õpetaja pingutus seostamaks muusikat kirjeldavaid sõnu igapäevaeluga ning elava muusikalise kogemusega ei ole liiast. Arvestades nende mõistete iseloomu, on küll ka oluline osata neid defineerida, aga veel kaugelt tähtsam on taibata nende seoseid muusikastiilidega ja konkreetsete heliteostega (Muusikaloo..., 2016). See annab aluse arvata, et huvialakooli ainueesmärgiks ei ole mitte koolitada tulevasi tippmuusikuid läbi eelkutseõppe, vaid anda panus inimese terviklikku arengusse läbi muusikaõppe, püüdes neid kasvatada kultuursemateks avatumateks ning intelligentsemateks kodanikeks, kes käivad ise kontsertidel ja suunavad oma lapsi muusikaga tegelema (Sillamaa, 2015).

### 2.3. Rütmi- ja pärimusmuusikaloo õpetamisest

Eesti muusikakoolides on kanda kinnitamas peale klassikalise muusikaloo ka rütmimuusikalugu – 1977. aastal avati Georg Otsa nimelises Tallinna Muusikakoolis Levimuusika osakond (sel ajal keskeriharidus, mis nüüdseks on omandanud kutsekeskhariduse nime), mis võimaldas minna edasi õppima kõrgkooli (Otsakool..., 2015). Aastal 1999 avati Viljandi Muusikakoolis pop-jazz õppekava, mille eesmärgiks oli tagada huviharidust andes eelharidus üleminekuks kutseharidusele (Viljandi muusikakool..., 2008). Aastal 2002 alustas Pärnu Muusikakoolis tööd ametlikult pop-jazzosakond, mis tegelikult oli tegutsemist alustanud juba eelneval õppeaastal (Pärnu Muusikakooli..., 2016). Vastavalt õppekavale või osakonnale saab rütmimuusikat õppima asuda, kui ollakse lõpetanud muusikakooli noorema astme ehk neljanda aasta (Viljandi muusikakool..., 2008; Pärnu Muusikakooli..., 2016). Teadaolevalt õpetatakse veel paljudeski teistes Eesti linnade muusikakoolides õpilastele rütmimuusikat.

Rütmimuusika mõiste on muusikahariduses muutunud aastate jooksul palju - 2003. aastal nimetati Valter Ojakääru poolt seni kasutusel olnud, kuid loomult vastandlik “kerge” muusika “levimuusikaks”, 2005. aastal nimetas kohaliku omavalitsuse huvialakooli/muusikakooli üleriigiline pop-jazzmuusika näidisõppekava töögrupp selle “pop-jazzmuusikaks”, mille järgi nimetasid valdav enamus muusikakoole ja kõrgkoole oma vastavad osakonnad. Rütmimuusika nimetus on kõige uuem vaste endisele pop-jazz’i mõistele, mis omakorda asendas levi- ja kergemuusika mõiste. See sõna mõjub liiginimena, mis koondab enda alla palju erinevaid muusikastiile, nagu jazz, rock, blues ning muud popmuusikastiilid ja –voolud (Sillamaa, 2014). Aastast 2013 loodi Eesti Rütmimuusika Hariduse Liit, mille eesmärgiks on kaardistada ja analüüsida regulaarselt rütmimuusika hariduse olukorda, tegeleda rütmimuusika hariduse sisuliste küsimustega ning korraldada kirjastus-, koolitus- ja konsultatsioonilist tegevust (ERHL, 2015).

Võttes arvesse õpilaste suuremaid valikuvõimalusi tänapäeva muusikakoolis pakutavate osakondade näol, on võimalik õppida ka Eesti pärimusmuusikat ja selle ajalugu. Aastal 2005 koostati Eestis kohaliku omavalitsuse huvialakooli/muusikakooli üleriigiline pärimusmuusika näidisõppekava, mille eesmärgiks on õppida tundma oma muusikalist emakeelt, edendada vaba musitseerimise vorme, kasutades traditsioonilisest kultuurist tuntud võtteid, tõsta piirkondliku omakultuuri kvaliteeti, anda jätku aktiivsele

muusikalisele traditsioonile ning võimaldada Eesti pärimusmuusika praktiseerimusoskuste ja teoreetiliste põhiteadmiste omandamist (Kohaliku omavalitsuse..., 2005). Eestis tekkis pärimusmuusika eelkõige kui uus suhtumine, kontseptsioon ja mõiste ning osalt ka uus stiil. Allikatena kasutatakse pärimusmuusikaga seotud inimeste, sealhulgas artiklite autorite mälestusi, ning trükitud ja virtuaalseid materjale muusikaterminite kasutuse kohta. Olemasolevate andmete kohaselt tuli pärimusmuusika mõiste käibele praeguse Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia üliõpilaste seas 1990. aastatel ning oli esmakordselt ametlikult kasutusel Viljandi Pärimusmuusika Festivali nimetuses aastal 1994, sooviga esile tuua mitmeti muutunud suhtumist muusikafolkloori tänapäevasesse esitusse (Pärimusmuusika mõiste..., 2016).

7. märtsil 2014 kogunesid valdav enamus Eesti huvikoolide muusikaajaloo õpetajatest Viljandisse Eesti Pärimusmuusika Aita, et arutada koos intrigeerival teemal – “Millist muusikalugu me õpetame lastele XXI sajadil?”. Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia initsiatiivil korraldatud arutelupäeva juhtis Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia professor ja muusikateaduste osakonna juhataja Toomas Siitan ning erinevatel teemadel tegid ettekandeid Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia muusikaosakonna juhataja Marko Mägi, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemiast Anu Kõlar, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemiast ja Helsingi ülikoolist Anu Sepp, Viljandi muusikakoolist Maret Tomson, Eesti Rüttimeuusika Hariduse Liidust Virgo Sillamaa ja Haagi Kuninglikust Konservatooriumist Wouter Turkenburg. Arutleti järgnevatel teemadel: muusikaloo õpetamine muutumises, muusikaloo käsitlemine üldhariduskooli muusikatunnis, muusikaloo õpetamine muusikakoolis, millist (rütmi)muusikalugu õpetatakse ning seda, kuhu erinevate teemade sügavam käsitlemine viis (Muusikaloo arutelupäev..., 2014). Pakuti välja erinevaid lahendusi muutmaks muusikaloo õpetamist ja selle õppimist õpilaste jaoks atraktiivsemaks. Muusikaloo käsitlemisel pakuti välja kasutada kirjutamata ja kirjutatud muusika võrdlust, mitmed ettekandjad soovitasid minna õpilastele poolele teele vastu ning proovida seostada tänapäeva muusikat juba eksisteerinud muusikaga. Soovitati rakendada muusikalugu ka kui kultuuripraktikat, seostades seda erinevate muutustega maailmas. Vastava muusikaloo kriisi lahenduseks pakuti välja, et kui muusikateos luuakse esituse ja kuulaja kaudu ning kui me saame aru, et muusikateose loojad oleme me ise, suutes selle ka õpilasteni viia, oleks ehk muusikaloo olev kriis ületatav. Pakuti ka välja muude muusikalugude õpetamise praktika proovides erinevaid muusikastiile ja ajastuid sealjuures mitte vastandada. Muusikaloo, kui aine

välitamise asemel soovitati proovida selle muutmist värvilisemaks, rokkivamaks ja interaktiivsemaks (Kas XXI..., 2014).

#### **2.4. Muusikaloo õpetajate õpetamisest**

Muusikaloo õpetajate koolitamisega tegeleb kaudselt Eesti Muusika-ja Teatriakadeemia (edaspidi EMTA) muusikateaduse osakond. EMTA õppekavas on esindatud kõik olulisemad muusikateaduse suunad: muusikalugu, muusikateooria, etnomusikoloogia ja kognitiivne muusikateadus. Uuritakse nii kaasaegset kui ka ajaloolist muusikat ning klassikalise muusikaloo kõrval loetakse ka erinevaid rahvamuusika, populaarmuusika ning filmimuusika kursusi (Eesti Muusika- ja..., 2015). Eestis on võimalik õppida laulu- ja pilliõpetajaks, dirigendiks, heliloojaks jne. Kuigi muusikalugu kui ainet õpetatakse põhikoolist ning muusikakoolist kuni ülikoolini välja, ei ole muusikaloo õpetajaks võimalik kuskil õppida. Seega võivad vastavate teadmistega mistahes muusikalise kõrgharidusega pedagoogid õpetada muusikalugu nii üldhariduskoolis, huvihariduskoolis kui ka ülikoolis.

Õpetajatel ja õpilastel on tehnoloogilistele allikatele ligipääs külluslik omandamiseks olulisi teadmisi muusikalooliste ja kultuuriliste aspektide kohta (Bauer, 2014). Tänapäeva lapsed on need, kes ootavad koolilt haridust, mis ei jääks vaid üksikutes õppeainetes vahendatavate aineteadmiste tasandile, vaid haaraks kaasa ka sotsiaalse ja kultuurilise õppimise. Seega sotsiaal-kultuuriline tegelikkus pole piiritletav üksnes koolivälisega või üksnes koolilikuga, vaid see seob omavahel institutsionaalset ja mitteinstitutsionaalset elumaailma (Liimets, 2009).

Bauer (2014) kirjutab, et õpilased kasutavad uue informatsiooni ostimisel traditsiooniliste raamatute asemel pigem interneti allikaid, et saada informatsiooni muusikalooliste ja kultuuriliste aspektide kohta. Tehnilised vahendid, nagu interneti leheküljed, *wikid*, *slideshow* tarkvara, *podcastid* ja ajatelje moodustamise vahendid annavad õpilastele teadmiste kogumi, et näidata oma teadlikkust teemadest. Nagu näiteks internetiportaalis *Facebook* saaksid õpilased luua oma profiili ja märkida meeldivateks tuntud ajalooliste isikute lehekülgesid. See käsitlus võiks olla teadmiste konstrueerimisel lõbus ja motiveeriv ning ka hindamisel, kuna paljud õpilased suhtlevad *Facebookis* igapäevaselt.

### **3. METOODIKA**

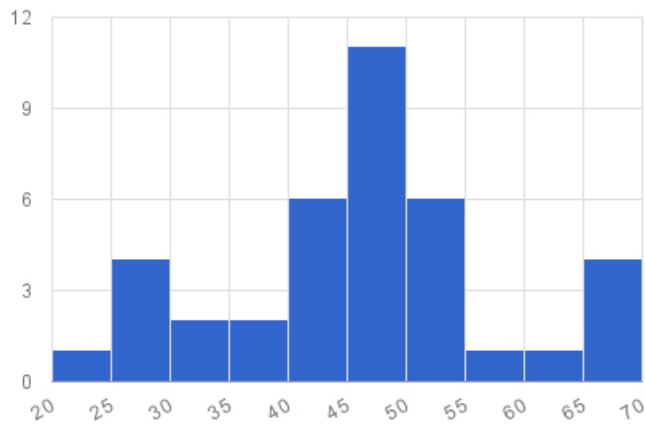
Käesolev magistritöö kätkeb endas kombineeritud uurimust, sisaldades ühteaegu nii kvantitatiivse kui ka kvalitatiivse teadustöö elemente. Kvantitatiivne metodoloogia on suunatud nähtuste praktilisele mõõdetavusele ning tulemuste esitamisele arvkujul ja sellise uurimuse puhul on valitsevaks statistiliste faktide analüüs koos interpretatsiooniga. Kvalitatiivne metodoloogia on aga suunatud nähtuste varjatud kvaliteetide uurimisele - oluline on seemise olemuse tuvastamine ja selle interpretatsioon (Õunapuu, 2002).

#### **3.1. Valim**

Valimi koostamisel lähtuti kõikse valimi printsiipidest, mille kohaselt uuritakse populatsiooni kõiki objekte, kus valim moodustab populatsiooni või erineb sellest väga vähesel määral (Õunapuu, 2014). Tulenevalt uurimuse eesmärgist oli oluline saada võimalikult täpne ülevaade kõigilt valimisse kuuluvatelt uuritavatelt. Valimi moodustasid kõik Eesti Muusikakoolide Liitu kuuluvad muusikakoolid ning sealsetes muusikakoolides õpetavad muusikaloo õpetajad. Küsimustik saadeti laiali 93-le huviharidust pakkuvale muusikakoolile. 95-st Eesti Muusikakoolide Liitu kuuluvast muusikakoolist jäeti välja kaks muusikakooli - Georg Otsa nimeline Tallinna muusikakool ja Heino Elleri nimeline Tartu muusikakool, kuna nende pakutav haridus on kutse- või kutsekeskharidus ning seega ei kuulu lähtuvalt uurimistöö eesmärgist valimisse. Küsimustikule vastanud muusikaloo õpetajad jäävad konfidentsiaalseks.

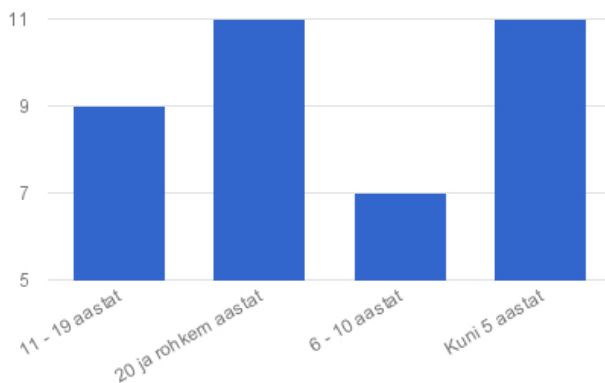
93-st muusikakoolist vastas üks koolijuht, et neil puudub muusikakoolis muusikaloo õpetaja, mistõttu ei saa ka küsimustikule vastata. Kaks koolijuhti vastasid, et neil on koolis uus muusikaloo õpetaja ja arvasid, et vara on temalt tagasisidet küsida ning välja toodi just küsimused ainekava koostamise kohta. Üks muusikakooli juht vastas, et nende muusikakoolis ei õpetata muusikalugu.

Kokku vastas küsimustikule 38 muusikaloo õpetajat, kellest 29 olid naised ja üheksa mehed. Eesti muusikakoolide muusikaloo õpetajate keskmiseks vanuseks oli 46 aastat. Noorim vastanutest oli 24-aastane ja vanim 69-aastane. 23 muusikaloo õpetajat olid vanuses 40 - 55 aastat (vt joonis 1).



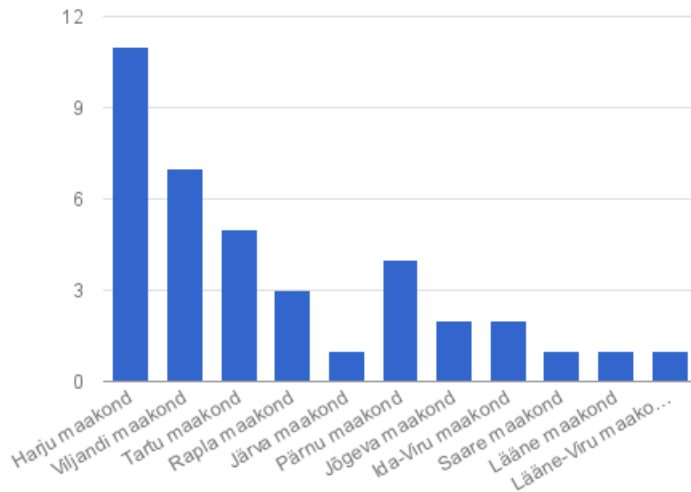
Joonis 1 Uuritavate vanus

Muusikaloo õpetajate tööstaaž oli järgnev: kuni viis aastat on muusikaloo õpetajatena töötanud 11 vastanut; seitse vastanut - kuus - 10 aastat; üheksa vastanut - 11 - 29 aastat; 11 vastanut - 20 aastat ja rohkem (vt joonis 2).



Joonis 2 Õpetajate tööstaaž

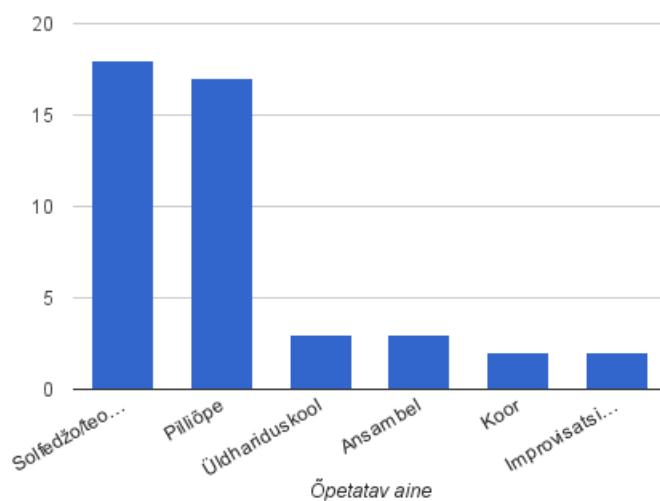
Valdav enamus vastanutest ehk 11 vastanut olid Harju maakonnast; üheksa Viljandi maakonnast; viis Tartu maakonnast; neli Pärnu maakonnast; kolm Rapla maakonnast; kaks Jõgevamaalt ja Ida-Virumaalt: üks Järva-, Saare-, Lääne- ja Lääne-Virumaalt (vt joonis 3).



Joonis 3 Vastajate arv maakonniti

Valdav enamus ehk 30 vastanut on terve õpetamise karjääri ajal õpetanud samas koolis, kaheksa vastanut on õpetanud ka teistes koolides - üldhariduskool (kolm mainingut); Heino Elleri nimeline Tartu muusikakool, Tallinna Ülikooli Õpetajate Seminar; muusikakoolid Valgemaal ja Harjumaal. Üks õpetaja ei soovinud vastata antud küsimusele, tuues põhjuseks andmete konfidentsiaalsuse küsimuse.

38-st 34 õpetajat õpetavad peale muusikaloo veel teisi muusikalisi aineid (vaata joonis 4). Muude muusikaliste aine all väljatoodu: solfedžo; klaver (üheksa mainingut), üldhariduskooli muusikatund (kolm mainingut), ansambelitund; kitarritund; koor (kaks mainingut); improvisatsiooni tund; puhkpillide õpetus. Õpetatavate instrumentidena toodi välja klarnet, viiul, kannel, akordion. Muusikaliste üldainetena harmoonia, elementaarteooria, vormiõpetus ja muusikakooli eelkool.



Joonis 4 Muusikaloo õpetajate muud õpetatavad ained

Küsimustikule vastanutest 26 õpetajat omavad magistrikraadi; viis õpetajat rakendus- kõrgharidust; neli bakalaureuse kraadi; kolm keskeri- või kutsekeskharidust (olenevalt aastast, millal haridus omandati). Ükski muusikaloo õpetaja ei oma doktorikraadi.

### **3.2. Andmete kogumine**

Andmete kogumiseks kasutati ankeetküsimustikku, mis koosnes valikvastustega küsimustest ja avatud lõpuga küsimustest, et kaardistada populatsiooni kohta kogu vajaminev info (Õunapuu, 2014). Küsimustikus olevad küsimused koostati vastavalt uurimistöö teoreetilises osas käsitletud teemadele, magistr töö eesmärgist ja uurimisküsimustest lähtuvalt. Küsimustikus oli kokku 19 küsimust, millest seitse puudutasid taustaandmed. Valdav osa küsimustest olid valikvastustega, kus paluti oma vastust põhjendada. Ankeetküsimustikud saadeti muusikakoolide e-mailidele. Küsimustikud saadeti laiali kahel korral, et tagada uurimistulemuste valiidsus läbi võimalikult suure vastajate arvu näol.

### **3.3. Andmete analüüs**

Empiiriline osa viidi läbi ajavahemikus veebruar – aprill 2016. Küsimustik koostati *Google Drive*'i *Google Forms* keskkonnas ning tulemused koondati *Google*'i-põhise keskkonna rakenduste abil tabelisse. Küsimustiku tulemuste analüüsil lähtuti töö kvantitatiivsest ja kvalitatiivsest olemusest. Esimese etapina loeti läbi kõikide küsimustikule vastanute vastused, et saada terviklik ülevaade. Teise etapina viidi läbi ankeetküsimustikust saadud toorandmete kodeerimine vastavalt küsimuse liigile kas arvudeks, kirjeldusteks, hinnaguteks või vabadeks arvamusalaldusteks. Kodeeritud uurimistulemustele lisati vastavalt vajadusele graafikud ning tehti nende põhjal järeldused. Graafikute tegemisel kasutati tabelarvutusprogrammi *Microsoft Excel*. Avatud lõpuga küsimuste analüüsil järgiti kvalitatiivse ning temaatilise analüüsi põhimõtteid. Enim väljatoodud vastused ning mustrid eraldati, võrreldi ja esitati töös olulisena.

## 4. TULEMUSED JA ANALÜÜS

Käesolevas peatükis antakse ülevaade Eesti Muusikakoolide Liitu kuuluvate muusikakoolide muusikaloo õpetajatele koostatud ankeetküsimustiku tulemustest ja tehtud järeldustest. Tulemused ja analüüs esitatakse järgmiste alapeatükkidena: muusikaloo õpetajate arusaamad ja muusikaloo õpetajate ettepanekud.

### 4.1. Muusikaloo õpetajate arusaamad

**Oma õpetatava aine ainekava koostamisel lähtuvad muusikaloo õpetajad peamiselt riiklikust õppekavast (11 mainingut); lähtutakse vajadusest luua üldine pilt muusikaloost (10 mainingut); õpilase vajadustest (kuus mainingut); õpikutes olevatest teemadest (kuus mainingut); kooli ainekavast (viis mainingut); päevakajalistest teemadest (neli mainingut); isiklikust kogemusest (neli mainingut); sellest, mis tundub endale põnev (neli mainingut); erialatunnis läbitavatest teemadest (kaks mainingut). Tundide läbiviimisel lähtutakse ka tundide ajalisest raamistikust, traditsioonidest ning ühel korral mainiti ka eesmärgist koolitada välja klassikalise suuna kontserdipublikut.**

Suurem osa õpetajatest lähtub ainekava koostamisel riiklikest soovitudest, milleks on riiklik õppekava ja muusikaloo õpetamiseks kirjutatud raamatud. Mitmed õpetajad lähtuvad ka isiklikust huvist mingi kindla teema vastu või päevakajalistest teemadest, millest võib järeldada, et muusikaloo õpetajad soovivad muusikaloo õpet muuta paremaks rääkides muusikaloos teemadest, milles tunnevad ennast kindlamalt ning seega saavad õpilased endale sisukama ainekäsitluse.

**Oma õpetamispraktikat silmas pidades peavad muusikaloo õpetajad kõige olulisemaks muusikaloo käsitlemisel stiilide tutvustust (34 mainingut); kultuuriloo tutvustust (29 mainingut); kronoloogilist ajatelge (18 mainingut); teoste analüüsi (14 mainingut); heliloojate elulugusid (12 mainingut); kultuuriloo tutvustust (kaks mainingut).**

Vastusevariandi “muu” all toodi välja muusika kuulamine (kaks mainingut); heliloojate looming; stiilide, regioonide ja ajastute võrdlus; vajadus, et laps tunneks võimalikult palju teoseid klassikalise muusika valdkonnast.

Väljavõtte ankeetküsimustikust kahe muusikaloo õpetaja vastusest: *“Olulised on põhimõisted, muusikaline sõnavara, muusika kuulamise ja kirjeldamise oskus, muusika paigutumine ajateljele ja laiemasse kultuuriloolisse konteksti, side tänase päevaga.”*

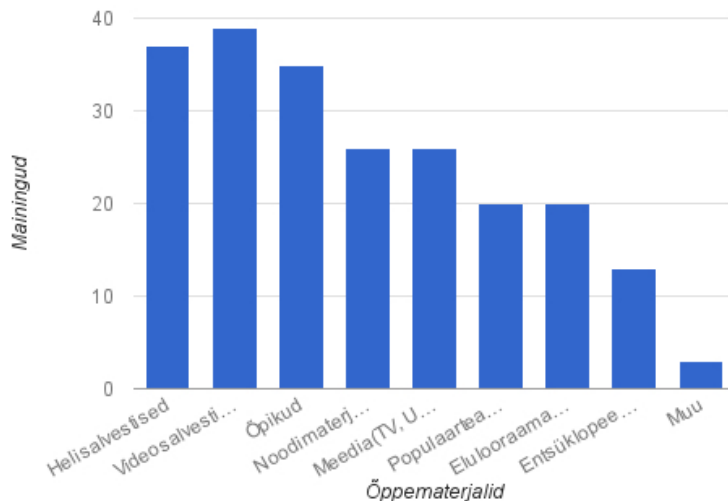
*“Põhiline ainekava on ju olemas. Täiendan ja muudan seda, vastavalt vajadusele. Rõhku olen pööranud muusika kuulamisele ja selle analüüsile. Lastega analüüsinime koos ja arutame muusikaga seonduvate teemade üle. “*

Vastustest tuli välja, et kõige olulisemaks peetakse muusikaloo õpetamise juures stiilide ja kultuuriloo tutvustust. Kõrvale on jäänud teoste analüüs, mille põhjendusena on välja toodud liiga suur ajakulu. Siit saab järeldada, et muusikaloo õpetajate esmane eesmärk on õpilastele muusikaloo käsitletavate teemade, ajastute ning heliloojate ja nende teoste üldisem tutvustamine.

**Muusikaloo õpetamisel kasutatakse järgnevaid õppematerjale:** helisalvestised (37 mainingut); videosalvestised ja õpikud (35); meedia ja noodimaterjalid (26); populaarteaduslikud allikad ja eluloo raamatud” (20); entsüklopeediad (13).

**Vastuse variant “muu”** (viis vastajat) all toodi välja õppematerjalina internetiportaal *YouTube*. Mainiti, et õppematerjalide kasutus sõltub vanusest; õppematerjalidena kasutatakse erinevaid mängu - memoriine ja improviseerimist rütmipillidel (vt joonis 5).

Vastustest tulenevalt võib järeldada, et muusikaloo õpetajad kasutavad traditsionaalseid õpetamismeetodeid, kuid on neid integreerinud uuemate õpetamismeetoditega, mille kasuks räägib video ja helimaterjalide rohkus õppematerjalide kasutamise juures, nagu näiteks *YouTube* ja üldisemalt meedia.



Joonis 5 Kasutatavad õppematerjalid

**Muusikaloo õpetajate õppematerjalid pärinevad** sellest ajast, kui omandati oma muusikalist haridust (33 maningut); õppematerjalid pärinevad internetist (33); meediast (29); raamatukogust (22); koolitustelt (20); kolleegidelt (14); õpilastelt (kolm maningut).

**Vastuse variandi “muu”** (viis vastajat) all toodi välja isiklik ja koolis olev kirjandus; muusikakoolide õpikud; konspektid; lühitekstid; loovtööd; ristsõnad; noodinäited; aastate pikkusest tundide andmise kogemusest koostatud isiklikud õppematerjalid; isiklikelt reisidelt saadud pildid ning audio- ja videomaterjalid.

Suur osa praegustest muusikaloo õpetajatest kasutavad oma aine õpetamisel neid samu materjale, mille on nad kogunud oma õpingute jooksul ülikoolis, millest võib järeldada, et osa muusikaloo õpetajatest on jäänud vanadesse mudelitesse kinni. Siiski ollakse oma aine õpetamisel õpilastest lähtuvalt pigem uuenduslik, kasutades õppematerjalide koostamisel internetti, meediat, ristsõnu jne.

**Muusikaloo käsitlemisel peeti olulisemaks järgnevaid perioode:** romantism (11 maningut); klassitsism (10 maningut); barokk (üheksa maningut). Antud stiilide juures täpsustati, et need on enim muusikat ja muusikalugu mõjutanud muusikastiilid ajaloos. Mainiti ka Eesti muusikalugu (viis vastajat); keskaega (neli), kaasaegset muusikat (kolm); viini klassikat (kaks); 20. sajandi muusikat ja renessansi. Toodi välja veel ka Eesti pärmusmuusikalugu, jazzmuusikalugu ning popmuusikalugu ja ka õpilaste harimise olulisus üldkultuuriliselt.

Valdav osa vastanutest (20) ei pidanud muusikaloo käsitlemisel kindlaid stiile ja ajastuid teistest olulisemaks ning tõid välja, et kõik on omavahel seotud ja olulised. Vastustest tulenevalt on näha, et kuigi suur osa muusikaloo õpetajaid peavad klassikalise muusika lugu ja sealseid stiile üksteisest olulisemaks, siis teine sama suur osa õpetajaid ei pea üht muusikastiili teisest olulisemaks. Pigem peetakse oluliseks suutlikkust näha stiilidevahelisi erinevusi ning nendevahelisi seoseid. Vastused jagunevad eelnevale toetudes kahte võrdsesse gruppi, millest võib järeldada, et muusikaloo õpetajatest see osa, kes ei pea üht muusikastiili teisest olulisemaks, võib tulevikus õpetada klassikalise muusikaloo kõrval ka teisi muusikalugusid, nagu seda on rütmimuusikalugu, pärimusmuusikalugu või popmuusikalugu.

**Peale klassikalise muusikaloo käsitletakse järgnevate muusikastiilide lugusid:** 20 õpetajat 38-st õpetavad peale klassikalise muusikaloo ka mõnd muud muusikalugu ja 18 õpetajat ei õpeta peale klassikalise muusikaloo muid muusikalugusid. 12 õpetajat, kes käsitlevad muusikaloo tunnis vaid klassikalise muusikalugu, tõid põhjenduseks ajapuuduse ning mainisid, et isegi seda ei jõua ühe tunniga nädalas ära rääkida.

Väljavõtted ankeetküsimustiku vastustest:

*“/.../ Esiteks ei võimalda seda aeg ja kardan, et ei ole ise ka selleks piisavalt pädev, kuigi olen püüdnud ka selles valdkonnas ennast harida.”*

*“Muusikaloo tund on üks kord nädalas, lisaks tuleb arvestada kontsertide, arvestuste, konkursside jm üritustega, mille tõttu lapsed puuduvad/tunnid ära jäävad ning seetõttu ei ole juba ajalisel võimalik kõikidel muusikastiilidel peatuda.”*

Toodi välja, et muusikalugu õpetatakse juba ka üldhariduskoolis - huvikoolis õpetatakse klassikalise muusika lugu ja üldhariduskoolis muid muusikalugusid. Toodi välja soov õpetada ka muid muusikalugusid, kuid nende mitteõpetamise põhjendusena mainiti erialase kompetentsi puudumist andmaks muid muusikalugusid - kuid ei välistatud nende õpetamist tulevikus (12 mainingut).

Väljavõtte ankeetküsimustiku vastustest:

*“/.../ Ei jõua käsitleda kogu programmi, mis on praegu olemasolevates õpikutes. /.../ Teen isegi valikuid ja jätan oma hinnangu järgi osad teemad käsitlemata, aga ikkagi tunnen, et oleks kasulikum põhjalikumalt süveneda teatud kindlatele teemadele, mis on lastele mõistetavad ja siivamuusika paremaks mõistmiseks olulisemad. Jazz- ja popmuusikat tuleks minu arvates käsitleda, sest see on laste igapäevaelu osa. Praegu*

*muusikaloo programmis ei ole seda üldse, kuigi tavakooli muusikatundide programmis on need teemad olemas.”*

Jazzmuusikalugu õpetab klassikalise muusikaloo kõrvalt seitse õpetajat; pärimusmuusikalugu ja popmuusikalugu viis ning Eesti rahvamuusikalugu neli õpetajat.

Väljavõtted ankeetküsimustiku vastustest:

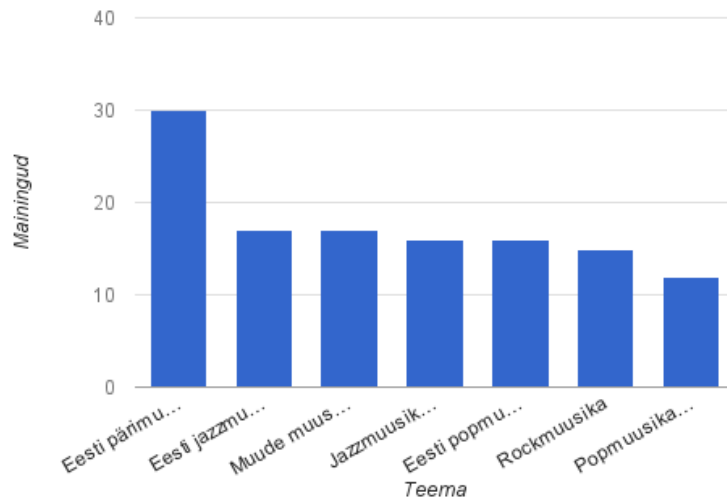
*“Pärimusmuusika on näiteks 3-nda klassi muusikaloo üks suurimaid teemasid. Põgusalt saab räägitud ka jazzmuusikast.”*

*“Puudutan pärimusmuusikat kuna need mängivad olulist rolli Romantismi perioodi rahvuslike koolkondade tekkel.”*

Suurem osa neist, kes õpetavad muid muusikalugusid klassikalise muusikaloo kõrval, väitsid, et teevad seda pigem pealiskaudselt ja kasutades neid muid stiile näidetena. Seitse õpetajat peavad teiste muusikalugude õpetamist muusikakoolis oluliseks, kuid ise seda kahjuks ei õpeta erialase pädevuse puudumisel. Kahel korral mainiti, et seda muusikat õpetavad muusikakoolis teised õpetajad.

Sarnaselt eelmise küsimuse vastustele, kus jagunesid muusikaloo õpetajad eristiilide käsitlemise osas kahte gruppi, on ka antud küsimuses koondunud õpetajad kahte suure gruppi - ühed, kes ei õpeta klassikalise muusikaloo kõrval muid muusikalugusid ja teised, kes õpetavad. Teiste muusikalugude mitteõpetamise põhjusena toodi välja ajapuudus. Siit võib järeldada seda, et klassikalise muusikaloo maht on liiga suur, et selle kõrvalt õppekava poolt ettemääratud kindlas ajaraamistikus ka teisi muusikalugusid läbi töötada. Antud teema käsitlemisel on kaks suunda - kas suurendada taaskord tundideks läbiviidavat aega, mida on juba korra vähendatud või muuta käsitlemist aine õpetamisel.

**Muusikalood, mille õpetamist peetakse oluliseks:** Eesti pärimusmuusikalugu (30 vastanut); Eesti jazzmuusikalugu ja muude muusikakultuuride lugu (17); jazzmuusikalugu ja Eesti popmuusikalugu (16); rockmuusikalugu (15); popmuusikalugu (12) (vt joonis 6).



Joonis 6 Ettepanekud muusikalugude õpetamiseks

**Põhjenduste** all, miks peaks õpetama teisi muusikalugusid, toodi välja, et kõigi mainitud teemade õpetamine on oluline ja neid võiks ka huvikooli muusikaloo tunnis õpetada (13 mainingut); teadmised oma maa kultuurist ning oskus erinevaid stiile seostada klassikalise muusikaloo õpetamisel on oluline (neli mainingut).

Toodi veel välja, et kõikidel pakutud muusikastiilidel eksiteerib juba oma ajalugu ning kõik on samaväärselt aluseks omakorda uute stiilide tekkele. Leiti ka, et kuigi erinevaid muusikastiile käsitletakse ülevaatlilikult üldhariduskoolides, tundub nende stiilide toomine muusikakoolide muusikaloo ainekavadesse hea pakkumine:

*“Kui muusikakoolis on suurem suunitlus mingile ülalmainitud valdkonnale (näit. rahvapillide õppe osakaal), siis loomulikult tuleks ka muusikaloo ainekäsitleluses sellele valdkonnale suuremat tähelepanu osutada. /.../ Pop-, rock- ja jazzmuusikalugu muusikakoolides oleks muidugi ahvatlev ettepanek.”*

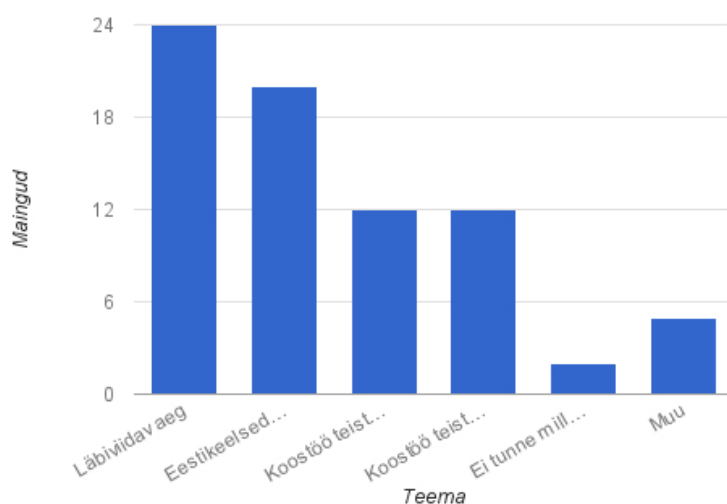
**Põhjendustena**, miks ei peaks teisi muusikalugusid muusikakoolis õpetama, toodi välja üldhariduskoolide õppekavades nende teemade olemasolu (kaks mainingut); nende stiilide käsitlemine ei mahu muusikakooli raamistikku ning seda ei jõuta lihtsalt käsitleda (kaks mainingut); muusikakooli eesmärk on koolitada professionaalseid klassikalise suuna muusikuid, mistõttu on selle õpetamine oluline (kolm mainingut).

Olgugi, et paljudes küsimustes koonduvad õpetajad kahte gruppi – ühed, kes peavad klassikalist muusikat olulisemaks ja teised, kes peavad kogu muusikalugu terviklikult

oluliseks, siis meie kultuuriloo - Eesti pärimusmuusika- ja jazzmuusikaloo spetsiifilisemat tutvustamist pidasid kõik vastajad ühel meelel oluliseks.

**Muusikaloo õpetamise juures tuntakse enamjaolt puudust** tundidele läbiviidavast ajast (24 mainingut); eestikeelsete materjalidest (20); koostööst teiste muusikaloo õpetajatega ja puudus koostööst teiste aineõpetajatega (12); ei tunta muusikaloo õpetamise juures mitte millestki puudust (kaks mainingut); võõrkeelsetest materjalidest (üks).

**Vastusevariandi “muu”** (viis vastajat) all toodi välja, et tuntakse puudust hinnaliselt soodsatest CD ja DVD materjalidest; korralikust Eesti muusika audiometarjalist; erinevatest lisamaterjalidest, töövihikud jne, mis elavdaksid muusikaloo tundi; soovitakse rohkem muusikaalaseid koolitusi.



Joonis 7 Õpetajate poolt väljatoodud puudujäägid muusikaloo õpetamisel.

Vastustest tuleb välja taaskord põhiline probleem muusikaloo õpetamisel, milleks on ajapuudus. Siinkokal saab järeldada, et ajapuuduse tõttu on muusikaloo õpetajad sunnitud valima vähem teemasid, mida muusikaloo käsitleda, mis omakorda paneb õpetajad eelistama üht stiili teisele ja tõstma esile kõige olulisema. Kokkuvõttes ka need muusikaloo õpetajad, kes sooviksid õpetada teisi muusikalugusid, ei saa õppekavast tulenevate ajaliste piirangute tõttu seda teha.

**Seotust teiste teiste muusikakooli tundidega muusikaloo õpetamisel peeti** väga oluliseks, andes hinnangu “5” (21 vastajat); pigem oluliseks, andes hinnangu “4” (11); keskmiselt oluliseks, andes hinnangu “3” (kuus); hinnanguid “1” ja “2” ei valinud ükski

vastanutest, millest võib järeldada, et valdav enamus vastanutest peavad muusikaloo õpetamise seotust teooria ja erialatunniga väga oluliseks, kuna selle abil on võimalik kõigist tundidest saadud teadmisi tugevdada ja kinnistada. Erialaõpetaja, solfedžo õpetaja ja muusikaloo õpetaja peaksid kõik tegema omavahel kootööd ning leidma ühiseid nimetajaid.

Väljavõtte ankeetküsimustiku vastustest:

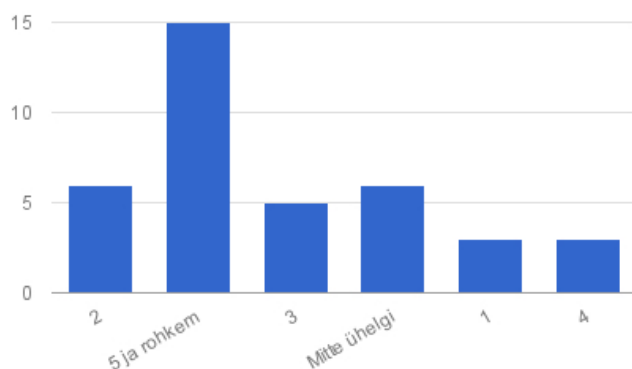
*“Õpilasel on kergem asjadest aru saada, kui tundide materjalid on omavahel seotud. Väga tihti juhtub seda, et rääkides nt Bachist, avastab mõni õpilane, et ta on mõnd Bachi lugu mänginud. See paneb teda paremini kuulama, rohkem huvituma ning õpitavast aru saama.”*

*“See on väga oluline, kuid tavapraktikas seda seost ei näe.”*

Toodi välja, et erialaõpetaja võiks erialatunnis rääkida ka teose ajaloolisest kontekstist ja heliloojast, siis on muusikaloo õpetajal seda lihtsam hiljem pilliõppega seostada. Kõik muusikalised ained muusikakoolis peaksid olema ühe eesmärgi eest väljas - nii muusikalugu, -teooria kui ka eriala on tegelikult kõik üks tervik. Ühel korral mainiti ka, et erialatund on kõige olulisem.

Vastustest saab järeldada, et õpetajad näevad muusikaloo õpetamisel seotust teiste ainetega ja peavad seda oluliseks ning soovivad seda veel enam integreerida muude ainetega, selleks, et õpilastel tekiks rohkem seoseid muusikaloo, solfedžo ja pilliõppe vahel.

**Muusikaloo õpetajate viimase viie aasta koolituste külastus:** viis või rohkem koolitust (15 vastajat); neli koolitust (kolm vastajat); kolm koolitust (viis); kaks koolitust (kuus); ühel koolitusel (üks); ei ole käinud mitte ühelgi koolitusel (kuus) (vt joonis 8 ).



Joonis 8 Koolitustel käimise hulk viimase 5 aasta jooksul

Koolituste all mainiti Viljandis aset leidnud muusikaloo arutelupäeva “Millist muusikalugu me õpetame 21. sajandil?” (seitse kainingut); erinevaid arvutiprogrammide kursusi (nt Sibelius) ja rahvusvahelist häälepäeva (kolm mainingut); muusika ja inimeseks olemise konverentsi Tartus (kaks mainingut); koolitust erivajadustega laste eripäradest ja nende õpetamisest; väikekandle õpituba. Toodi välja veel erinevaid aktiivõppemeetodite kursused; Toomas Siitani kursused; arranžeerimine; erinevate muusikalugude kursused, solfedžo koolitused ja erinevad töötoad.

Vastustest võib järeldada, et kuna 38-st muusikaloo õpetajast 30 on käinud viie aasta jooksul vähemalt ühel koolitusel, siis valdav osa tunneb huvi enda muusikaalaste oskuste ja teadmise arendamise vastu. Olgugi, et paljude vastajate puhul polnud tegemist muusikalooalaste koolitustega, siis iga muusikaalane koolitus annab laiemad teadmised ja oskused, mida saab omakorda edasi anda ja rakendada muusikaloo õpetamisel.

#### **4.2. Muusikaloo õpetajate ettepanekud**

**Küsimusele, kas õpetamise ajal tuntakse puudust koolitustest** vastas 24 õpetajat, et tunnevad puudust uutest lähtekohtadest ja vaatenurkadest muusikaloo õpetamisel (seitse mainingut); kaasaegse muusika koolitustest kui ka Toomas Siitani loengutest vabalt valitud teemadel (kolm mainingut); kaasaegsete õppematerjalide kasutamisevõimalusest muusikaloo tunnis (kaks mainingut).

Väljavõtted ankeetküsimustiku vastustest:

*“Muusikaajaloos uut vaatenurka tutvustavatest koolitustest, kus koolitajaks oleks praktik-õpetaja.”*

*“Teema ei olegi kõige olulisem, pigem mõtete värskendamine, uute suundade tutvustamine muusikaloo käsitlemisel.”*

*“Ka muusikaloo ainekäsitlemises oleks koolitus teretulnud - näiteks kui on mõtteid uue õppekava osas.”*

Toodi välja veel solfedžo ja muusikaloo koolitus; muusika ja inimeseks olemise koolitus; rock- ja jazzmuusika alane koolitus; koolitus muusikaloo õpetamisest ja kaasaegsetest õppematerjalidest; koolitus muusika ja kunsti omavahelistest seostest; arutlused uue õppekava teemadel; kaasaegse meedia kasutus muusikaloo; modernismi perioodi

koolitus.

Antud vastustest saab järeldada, et suurem osa muusikaloo õpetajatest on mures muusikaloo õpetamise tuleviku pärast ning soovivad, et oleks rohkem koolitusi ja uute vaatenurkade käsitlusi. Kuigi peaaegu kolmandik õpetajatest ei tunne muusikaloo õpetamise juures mitte millestki puudust, siis võib öelda, et suurem osa muusikaloo õpetajaid siiski soovivad ennast arendada ja täiendada, et olla erialaselt kompetentsemad.

**Küsimusele, kuidas muusikaloo õpetajate arvates võiks arendada muusikaloo õpetamist**, olid kõik õpetajad väga aktiivsed arvamust avaldama ja lahendusi pakkuma. Kaheks kõige populaarsemaks teemaks, mida mainiti kaheksal korral olid õpilaste aktiivne kaasamine õppetöösse ja arutlustesse, et mitte kohustada neid meelde jätma pelgalt faktiteadmisi. Teine teema puudutas erinevad aktiivõppemeetodeid ja tehnilisi lahendusi (rakendused ja arvutiprogrammid).

Toodi välja muusikaloo õpetamise kaasaegsemaks muutmise soov (kuus mainingut); lastes huvi äratamise olulisuse tõstmise viidates asjaolule, et tegemist on huvikooliga (viis mainingut); vajadus luua ühised õppematerjalid ning olulisel kohal peaks olema muusikakuulamine (neli mainingut).

Väljavõttes ankeetküsimustiku vastustet:

*“/.../ Igasugune mäluhaudu suurendava eesmärgiga õpetus peab tänapäeval olema üha atraktiivsem, liikuvam ja tähelepanu köitvam ning mängulisem. Aine edastamine peab olema üha visuaalsem, mõne erilise faktiga rabav - siis jääb see meelde.”*

*“On igasuguseid vahvaid ülesannete-testide koostamise programme internetiavarustes. Saab kasutada ka nutiseadmeid jne (kui on koolil ja õpilastel see võimalus muidugi). Muusikalugu on üldjuhul igav aine laste jaoks (mäletan enda kogemustest - ainult loengukujul - istud, kuulad ja kirjutad). Tänapäeva lapsed ei jaksa kirjutada ja loeng teeb tunni igavaks. Püüan selle nõ "igava aine" teha huvitavaks nii lastele kui ka endale.”*

Õpetajate poolt pakuti välja ka õppekavade paindlikumaks või siis ainekavade tänapäevasemaks muutmine (kolm mainingut). Toodi välja ka Eesti Muusikakoolide Liidu passiivsus muusikaloo seisukohast - just nemad võiksid rohkem aktiveeruda muusikaloo teemade arutlemisel. Sooviti, et oleks rohkem teaduslikel alustel tehtud uurimusi; sooviti teada saada ka üldhariduskooli muusikatunni ja huvikooli muusikaloo õpetamise erisusi

ning ühisosa; sooviti, et oleks suurem side ja koostöö kõikide õpetajate vahel.

**Muusikaloo õpetamise aktiveerimiseks pakuti välja erinevaid lahendusi ja võtteid:** tuua muusikaloo õpetamisse loovtöö, mida on üldhariduskoolis juba üldisemalt rakendatud; kronoloogiliselt tagurpidi muusikaloo õpetamine ehk alustades tänapäeva muusikast, mis on õpilasele põnevam ja selle meetodi abil saaks pikendada õpilase huvi muusikaloo vastu. Sooviti veel, et oleks vastav muusikaloole kohane interneti lehekülgede kogum, kust oleks võimalik leida muusikalisi näiteid, erinevaid aktiivõppeks vajaminevaid programme või abivahendeid.

Vastustest tulenevalt ja vastamise aktiivsust arvestades võib järeldada, et küsimus - kuidas võiks muusikalugu arendada ja paremaks muuta, on väga teemakohane. Õpetajad tunnetavad, et muusikalugu on jäänud kinni oma varasematesse mudelitesse, mis kõik, arvestades kasvõi tehnilisi muutusi, ei pruugi enam kehtida. Sellest tulenevalt pakuti ka erinevaid lahendusi ja mõttekohti kuidas võiks seda teha, näiteks erinevad didaktilised võtted ja ka uute stiilide tutvustused ning üleüldine ainekavade soovituslik ülevaatamine või täiendamine on vägagi teemakohased muusikaloo õpetamise arendamises.

Lõpetuseks pakkus üks vastanutest välja lahenduse, et Eesti Muusikakoolide Liit, omavalitsused ja riik võiks koolitada muusikaõpetajaid rohkem ning seejärel jätta neile suhteliselt vabad käed. Toodi välja väärtmõte, et kui koolitada õpetajaid rohkem tõstes seeläbi nende haritustaset veelgi enam, saab ka rohkem usaldada neid nende töös.

## KOKKUVÕTE

Käesolevas magistritöös keskenduti muusikaloo õpetajate arvamustele muusikaloo õpetamisest huvihariduskoolides. Uurimuse probleem seisnes asjaolus, et muusikaloo õpetamine on traditsiooniliselt tegelenud klassikalise muusikaloo õpetamisega - sealhulgas suurte heliloojate ja nende tähtteostega.

Töö teoreetilises osas avati erinevaid muusikalooga seonduvaid teemasid, milleks olid erinevad muusikalugude traditsioonid, muusikalugude kirjanduse liigid. Lühidalt käsitleti muusikaloo õpetamist Eestis nii üldhariduskoolides kui ka huvikoolides. Räägiti ka rütmimuusika- ja pärimusmuusikaloo õpetamisest Eestis ning muusikaloo õpetajate õpetamisest.

Kõigi Eesti Muusikakoolide Liitu kuuluvate huviharidust pakkuvate muusikakoolide seas viidi läbi ankeetküsitlus, milles osales 38 muusikaloo õpetajat üle Eesti. Lähtudes töö eesmärgist otsiti vastuseid järgmistele küsimustele: millised on muusikaloo õpetajate arvamused muusikaloo õpetamisest huvihariduskoolides? Milliseid teemasid ja ajaperioode nad käsitlevad ning kas ja kuidas tunnevad muusikaloo õpetajad vajadust muuta aine käsitlust?

Uurimistulemustest selgus, et 38st muusikaloo õpetajast 29 olid naised ja üheksa mehed. 26 muusikaloo õpetajat - ehk valdav enamus muusikakooli muusikaloo õpetajaid omab magistrikraadi. Selgus, et hetkel muusikakoolides õpetatavatest muusikaloo õpetajatest on enamus kas pikaajalise töökogemusega ehk töötanud muusikaloo õpetajana 20 ja rohkem aastat või väga väikese töökogemusega ehk kuni viis aastat. Küsimustikule vastanute hulgas olid muusikaloo õpetajad Eesti erinevatest maakondadest – kõige suurem arv vastajaid oli Harju ja Viljandi maakonnast.

Valdav enamus muusikaloo õpetajatest on õpetanud terve õpetamise perioodi jooksul ühes muusikakoolis. Suur osa neist õpetab peale muusikaloo ka veel mõnd muusikalist ainet - solfedžo, klaver, kitarr jne. Vastustest tuli välja, et kõige olulisemaks peetakse muusikaloo õpetamise juures erinevate muusikastiilide ja kultuuriloo tutvustust.

Kõrvale on jäänud teoste analüüs, kuna sellele kulub õpetajate sõnul õpetamispraktikat silmas pidades liiga suur osa ajast.

Muusikaloo õpetajad toetuvad küll traditsionaalsele õpetamismeetodile, kuid ei soovi jääda vanadesse tavadesse kinni. Seda näitab video ja helimaterjalide rohkus õpematerjalide kasutamise juures, nagu näiteks internetiportaali *YouTube* ja üldisemalt meedia. Suur osa praegustest muusikaloo õpetajatest kasutavad oma aine õpetamisel neid samu materjale, mis on kogutud õpingute jooksul ülikoolis, mistõttu on osa muusikaloo õpetajatest jäänud vanadesse mudelitesse püsima ning ei ole soovinud sisse viia muutusi. Siiski ollakse oma aine õpetamisel õpilasest lähtuvalt pigem uuenduslik, kasutades õppematerjalide koostamisel internetti, meediat, ristsõnu jne.

Kuigi suur osa muusikaloo õpetajaid peavad klassikalise muusika lugu ja sealseid stiile olulisemaks, kui teisi, ei pea sama suur osa õpetajaid üht teisest olulisemaks. Oluliseks peetakse suutlikkust näha stiilidevahelisi erinevusi ning nendevahelisi seoseid. Siinkohal jagunevad muusikaloo õpetajad kahte gruppi, ühed, kes ei pea üht stiili teisest olulisemaks ja teised, kes peavad. Sellest tulenevalt on muusikaloo õpetajad ka muusikalugude õpetamise alusel jagunenud kahte suurde gruppi - ühed, kes ei õpeta klassikalise muusika kõrval muid muusikalugusid ja teised, kes õpetavad. Olulise faktorina, miks ei õpetata muid muusikalugusid, toodi välja ajapuudus aine käsitlemisel. Olgugi, et paljudes küsimustes koondusid õpetajad kahte gruppi, siis peeti ühtsel meelel oluliseks nii Eesti pärmusmuusikaloo tutvustamist kui ka spetsiifilisemalt Eesti jazzmuusikaloo tutvustamist.

Muusikaloo õpetajad näevad muusikaloo seotust teiste ainetega ja peavad seda oluliseks ning soovivad seda rohkem integreerida muude ainetega. Selleks, et õpilastel tekiks rohkem seoseid muusikaloo, solfedžo ja pilliõppe vahel, on vaja leida nendevahelised ühisosad.

Suurem osa muusikaloo õpetajatest on mures muusikaloo õpetamise tuleviku pärast ning soovivad, et oleks rohkem koolitusi ja uute vaatenurkade käsitlusi. Kuigi peaaegu kolmandik õpetajatest ei tunne muusikaloo õpetamise juures mitte millestki puudust, soovib ülejäänud osa ennast arendada ja täiendada, et olla erialaselt kompetentsem.

Vastustest tulenevalt ja vastamise aktiivsust arvestades võib järeldada, et küsimus - kuidas võiks muusikalugu arendada ja paremaks muuta, on väga teemakohane. Õpetajad tunnetavad, et muusikalugu on jäänud kinni oma varasematesse mudelitesse, mis ei pruugi

tänapäeva muusikaloo õpetamise kontekstis enam asjakohane olla. Sellest tulenevalt pakuti ka erinevid lahendusi ja mõttekohti, kuidas võiks muutusi sisse viia - erinevad didaktilised võtted ja ka uute stiilide tutvustused ning üleüldiselt ainekavade soovituslik ülevaatamine või täiendamine.

Lõpetuseks pakkusid vastanud välja lahenduse, et Eesti Muusikakoolide Liit, omavalitsused ja riik võiks koolitada muusikaloo õpetajaid rohkem, jättes neile sealjuures vabad käed nii ainekava kujundamise kui ka erinevate muusikalugude õpetamise osas. Sellele toetuvalt võiks rohkem rõhku panna muusikaloo õpetajate koolitamisele tõstes seeläbi nende haritust muusikaloo õpetamise alal veelgi enam, mis omakorda muudab nad usaldusväärsemaks nende töös.

Kokkuvõttes saab öelda, et magistritöö eesmärk sai täidetud ning uurimisküsimused said vastused. Nii teoreetiline osa kui ka uurimisküsimused saavad olla edaspidi toetavaks materjaliks edasisteks uurimistöödeks muusikaloo teemadel ning ka muusikaloo ainekavade koostamisel. Kuna antud töö kaardistas muusikaloo õpetajate arvamusi ja arusaamasid muusikaloo õpetamisest üldisemalt ja tulemustest tulid välja kitsaskohad, soovitused ning ettepanekud muusikaloo õpetamisest, siis annab see hea aluse edaspidi keskenduda uurimustes muusikakoolide ja üldhariduskoolide ainekavade väljatöötamisele ja täiendamisele, et õpilastel oleks suurem huvi muusikaloo õppimise vastu.

## KASUTATUD KIRJANDUS

**Aavik, J.** (1965). *Eesti muusika ajalugu I*. Stockholm: Eesti lauljaskond Rootsis väljaanne.

**Arujärv, E.** (2013). *Kui väärtuspüramiid onb kummuli. Või kas ikka on?*. Külastatud aadressil <http://www.sirp.ee/s1-artiklid/c5-muusika/kui-vaeaertuspueramiid-on-kummuli-voi-kas-ikka-on/>

**Bauer, W.I.** (2014). *Music Learning Today - Digital Pedagogy for Creating, Performing, and Responding to Music*. USA: Oxford University Press.

**Botstein, L.** (2011). The Eye of the Needle: Music as History After the Age of Recording. In Fulcher, J.F.(Ed.). *The Oxford Handbook of The New Cultural History of Music*. New York, USA: Oxford University Press. lk 523-549.

**Dalhaus, C.** (1989). *The Idea Of Absolute Music*. USA: The University of Chicago Press.

**Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia** (2015). Külastatud aadressil <http://www.ema.edu.ee>

**Eesti Muusikakoolide Liit**. Külastatud aadressil <http://www.muusikakoolid.ee>

**Eesti Muusikateaduste Selts** (2016). Külastatud aadressil <http://www.muusikateadus.ee/rubriik/muusikalugu/>

**Eesti rahvaluule** (2016). Külastatud aadressil <http://www.folklore.ee>

**Georg Otsa nimeline Tallinna muusikakool** (2015). Külastatud aadressil <http://otsakool.edu.ee/koduleht/>

**Garšnek, I.** (2004). *Õhtumaade muusikalugu III. 20. Sajand*. Eesti: Avita.

**Heino Elleri nimeline Tartu muusikakool** (2016). Külastatud aadressil <http://www.tmk.ee>

**Huvikooli seadus** (2006). *Riigi teataja I*. Külastatud aadressil <http://www.ise.ee/oppekava/huvikoolid/index.html>

**Kaarlep, A.** (2007). *Eesti muusikalugu. Kunstmuusika*. Eesti: Talmar & Põhi.

**Kerman, J.** (1985). *Contemplating Music. Challenges To Musicology*. USA: Harvard University Press.

**Kirme, M.** (2012). *Tallinna Konservatoorium karmides tõmbetuultes*. Külastatud aadressil <http://www.sirp.ee/s1-artiklid/c5-muusika/tallinna-konservatoorium-karmides->

**Kohaliku omavalitsuse huvialakooli/muusikakooli üleriigiline pop-jazzmuusika näidisõppekava** (2005). Publitseerimata väljaanne. Külastatud aadressil [www.muusikakoolid.ee](http://www.muusikakoolid.ee)

**Kohaliku omavalitsuse huvialakooli/muusikakooli üleriigiline pärimusmuusika näidisõppekava** (2005). Publitseerimata väljaanne.

**Kohaliku omavalitsuse huvialakooli / muusika- ja kunstikoolide üleriigilise õppekava kinnitamine** (1999). *Riigi teataja*. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/>

**Kõlar, A.** (2015). *Missioon juhtida tähelepanu püsiväärtuslikule*. Külastatud aadressil <http://www.sirp.ee/s1-artiklid/c5-muusika/missioon-juhtida-tahelepanu-pusivaartuslikule/>

**Lippus, U.** (2004). Muusikaloo kirjutamisest. Rmt. Ross, J, Maimets, K. (Toim.). *Mõeldes muusikast - sissevaateid muusikateadustesse*. Tallinn: Varrak. lk 367-412.

**Liimets, A.** (2009). *Muusika noorte elustiilis ja nüüdisaja koolikultuuris*. Koostanud ja toimetanud Airi Liimets (Toim.). Muusikalise kontegelikuse ühendused identiteedi ja diferentsiga (55–93). Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus.

**Magistritöö juhend** (2014). Tallinn/Viljandi: Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia ja Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia

**Muusikaloo arutelupäev "Millist muusikaajalugu õpetame 21. sajandil?"** (2014). [audiosalvestis]

**Pihlak, P.** (2011). *Pop-jazz muusikaõpe laste ja noorte huvihariduses 2005. aastal loodud pop-jazzmuusika näidisõppekava kontekstis*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia.

**Põhikooli- ja gümnaasiumi riiklik õppekava** (2012). *Riigi teataja I*. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/>

**Pärnu Muusikakool** (2016). Külastatud aadressil <http://www.muusikakool.ee>

**Pärtlas, M.** (2004). *Eesti Muusikaakadeemia aastaraamat 2004*. Tallinn: Eesti Muusikaakadeemia väljaanne .

**Roose, C.** (2005). *Kohaliku omavalitsuse huvialakooli/muusikakooli üleriigiline pärimusmuusika näidisõppekava*. Publitseerimata väljaanne.

**Siitan, T.** (1998). *Õhtumaade muusikalugu I*. Eesti: Talmar & Põhi, Avita.

**Siitan, T.** *Muusikaloo käsitlemisest gümnaasiumis*. Külastatud aadressil [http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:4DUoMl0pTGsJ:www.oppekava.ee/images/6/6e/Toomas\\_Siitan\\_muusikaloo.pdf+&cd=6&hl=en&ct=clnk&gl=eetombetuul tes/](http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:4DUoMl0pTGsJ:www.oppekava.ee/images/6/6e/Toomas_Siitan_muusikaloo.pdf+&cd=6&hl=en&ct=clnk&gl=eetombetuul tes/)

**Sillamaa, V.** (2015). *(Rütmi?)muusika 2020*. Külastatud aadressil <http://www.sirp.ee/s1-artiklid/c5-muusika/rutmimuusika-2020/>

**Steinbach, K.** (2014). *Kas XXI sajandi õpilane vajab muusikalugu?*. Külastatud aadressil <http://www.sirp.ee/s1-artiklid/c5-muusika/2014-03-20-14-55-17/>

**Särg, T. , Johanson, A.** (2016). *Pärimusmuusika mõiste ja konseptsiooni kujunemine eestis*. Külastatud aadressil <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:ex7YiEH8ebgJ:www.folklore.ee/t agused/nr49/parimusmuusika.pdf+&cd=6&hl=en&ct=clnk&gl=ee>

**Viljandi Muusikakool** (2008). Külastatud aadressil <http://www.viljandimuusikakool.ee>

**Õunapuu, L.** (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu Ülikool. Külastatud aadressil [http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/36419/ounapuu\\_kvalitatiivne.pdf?sequence=1&isAllowed=y](http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/36419/ounapuu_kvalitatiivne.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

**Õunapuu, L.** (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu: Tartu Ülikool.

## MUUSIKALOO ÕPETAJATE ARUSAAMAD MUUSIKALOO ÕPETAMISEST HUVIHARIDUSKOOLOIDES

Lp Õpetaja,

Olen Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia ja Eesti Teatri- ja Muusikaakadeemia muusikapedagoogika magistri ühisõppekava tudeng. Pöördun Teie poole küsimustikuga, mille eesmärgiks on välja selgitada, millised on muusikaloo õpetajate arvamused muusikaloo õpetamisest huvihariduskoolides. Küsimustiku täitjad jäävad töös anonüümseks. Olen tänulik, kui leiате aega, et vastata järgmistele küsimustele.

\* Kohustuslik

1. **1. Sugu:** \*

Märkige ainult üks ovaal.

M

N

2. **2. Vanus:** \*

.....

3. **3. Kui pikk on Teie tööstaaž muusikaloo õpetajana?** \*

Märkige ainult üks ovaal.

Kuni 5 aastat

6 - 10 aastat

11 - 19 aastat

20 ja rohkem aastat

**4. Millises maakonnas asub Teie praegune töökoht? \***

*Märkige ainult üks ovaal.*

- Harju maakond
- Ida-Viru maakond
- Tartu maakond
- Pärnu maakond
- Lääne-Viru maakond
- Viljandi maakond
- Rapla maakond
- Võru maakond
- Saare maakond
- Jõgeva maakond
- Järva maakond
- Valga maakond
- Põlva maakond
- Lääne maakond
- Hiiu maakond

**5. Kas olete muusikaloo õpetajana ka muudes koolides töötanud? \***

*Märkige ainult üks ovaal.*

- Jah
- Ei

**6. Kui vastasite "jah", siis palun nimetage see/need.**

.....

.....

.....

.....

.....

**7. Kas õpetate peale muusikaloo veel mõnda muusikalist ainet? \***

*Märkige ainult üks ovaal.*

- Jah
- Ei

8. Kui vastasite "jah", siis palun nimetage see/need.

.....  
.....  
.....  
.....  
.....

9. 7. Milline on Teie muusikaline haridus? \*

Märkige ainult üks ovaal.

- Keskharidus
- Keskeri- või kutsekesk haridus
- Bakalaureus
- Rakenduskõrgharidus
- Magister
- Doktor

10. 8. Millest lähtute muusikaloo ainekava koostamisel? \*

.....  
.....  
.....  
.....  
.....

11. 9. Palun valige oma õpetamispraktikat silmas pidades alljärgnevatest käsitlustest Teie jaoks kolm kõige olulisemat. \*

Märkige kõik sobivad.

- Heliloojate elulood
- Teoste analüüs
- Stiilide tutvustus
- Kronoloogiline ajatelg
- Regionaalne (geograafiline) käsitlus
- Kultuuriloo tutvustus
- Muu: .....

12. Valides vastusevariandiks "muu", palun selgitage.

.....  
.....  
.....  
.....  
.....

13. 10. Milliseid õppematerjale kasutate muusikaloo õpetamisel? \*

*Märkige kõik sobivad.*

- Entsüklopeediaid
- Eluloo raamatuid
- Noodimaterjale
- Õpikuid
- Populaarteaduslikke allikaid
- Helisalvestisi
- Videosalvestisi
- Meediat (TV, raadio, ajalehed, ajakirjad jne)
- Muu: .....

14. Valides vastusevariandiks "muu", palun täpsustage.

.....  
.....  
.....  
.....  
.....

15. 11. Millistest allikatest pärinevad Teie praeguses töös kasutusel olevad õppematerjalid? \*

*Märkige kõik sobivad.*

- Omandatud haridusest
- Koolitustelt
- Kolleegidelt
- Internetist
- Raamatukogust
- Õpilastelt
- Meediast (TV, raadio, ajalehed, ajakirjad jne)
- Muu: .....

16. Valides vastusevariandiks "muu", palun täpsustage.

.....  
.....  
.....  
.....  
.....

17. 12. Milliseid perioode peate muusikaloo käsitlemisel olulisemaks? Põhjendage oma vastust. \*

.....  
.....  
.....  
.....  
.....

18. 13. Kas käsitlete klassikalise muusikaloo kõrval ka muude muusikastiilide lugu (näiteks jazz-, pop- või pärimusmuusika lugu) \*

Märkige ainult üks ovaal.

Jah

Ei

19. Palun põhjendage oma vastust.

.....  
.....  
.....  
.....  
.....

20. 14. Palun märkige loetelust need muusikalood, mille õpetamist peate oluliseks. \*

Märkige kõik sobivad.

Eesti pärimusmuusika lugu

Eesti jazzmuusika lugu

Eesti popmuusika lugu

Rockmuusika lugu

Jazzmuusika lugu

Popmuusika lugu

Muude muusikakultuuride lugu

Muu: .....

21. Palun põhjendage küsimuses number 14 tehtud valikut.

.....  
.....  
.....  
.....  
.....

22. 15. Millest tunnete muusikaloo õpetamise juures puudust? \*

*Märkige kõik sobivad.*

- Võõrkeelsetest materjalidest
- Eestikeelsetest materjalidest
- Tundide läbiviimiseks mõeldud ajast
- Koostööst teiste muusikaloo õpetajatega
- Koostööst teiste ainete õpetajatega
- Ei tunnegi millestki puudust
- Muu: .....

23. 16. Kui oluline on Teie hinnangul muusikaloo käsitlevate teemade seotus teistes muusikakooli tundides käsitlevate teemadega? \*

*Märkige ainult üks ovaal.*

1      2      3      4      5

Pole oluline                  Väga oluline

24. Palun põhjendage oma vastust.

.....  
.....  
.....  
.....  
.....

25. **17. Mitmel muusikaalasel koolitusel olete viimase 5 aasta jooksul osalenud? \***

*Märkige ainult üks ovaal.*

- Mitte ühelgi
- 1
- 2
- 3
- 4
- 5 ja rohkem

26. **Palun nimetage mõned koolitused, millele olete osalenud.**

.....

.....

.....

.....

.....

27. **18. Kas tunnete oma õpetamise juures puudust mõningatest koolitustest? \***

*Märkige ainult üks ovaal.*

- Jah
- Ei

28. **Kui vastasite "jah", siis palun nimetage mõned teemad.**

.....

.....

.....

.....

.....

29. **19. Kuidas Teie arvates võiks arendada muusikaloo õpetamist? \***

.....

.....

.....

.....

.....

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Erko Niit (sünnikuupäev: 08.10.1986)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose “Muusikaajaloo õpetajate arvamused muusikaajaloo õpetamisest huvihariduskoolides”, mille juhendajad on Kadri Steinbach ja Marvi Remmik,

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digiarhiivi Dspace’is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digiarhiivi Dspace’is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.3. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;

1.4. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.